

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПОНОМАРЕНКО ЛЕСЯ ВАСИЛІВНА

УДК 81'25:[821.112.2-2:82-7]:[=161.2=03.112.2]

**ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ САТИРИ ТА ГУМОРУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ
СЦЕНІЧНИХ ТЕКСТІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

10.02.16 – перекладознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та практики перекладу з німецької мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник кандидат філологічних наук, доцент
Кудіна Олена Федорівна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри теорії та практики
перекладу з німецької мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Науменко Анатолій Максимович,
Чорноморський державний університет імені Петра Могили,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу;

кандидат філологічних наук, доцент
Лисенко Гелена Людвигівна,
Національний технічний університет України «КПІ»,
завідувач кафедри теорії та практики
перекладу німецької мови.

Захист відбудеться «20» вересня 2012 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.05 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «20» серпня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Е. В. Ларіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено комплексному вивченню перекладу засобів гумору та сатири в німецьких театральних текстах українською мовою.

Довгий час переклад драматургії розглядався як переклад художньої літератури. Звісно, драма є одним із головних родів літератури, і такий підхід є цілком логічним і обґрунтованим.

Як показує історія, художній переклад коливається між двома крайніми принципами: дослівно точний, але художньо неповноцінний і художньо-повноцінний, але далекий від оригіналу переклад. Г.Р. Гачечіладзе відзначає: теоретично, найлегше було б синтезувати ці два принципи і стверджувати, що ідеалом перекладу є такий переклад, який точно відтворює оригінал і є художньо повноцінним. Проте, на практиці такий синтез є неможливим: у різних мовах використовуються зовсім різні засоби для вираження однієї і тієї ж думки. Дослівна точність і художність знаходяться у постійному протиріччі.

З цією дилемою пов'язане й питання перекладності. Проблему відтворення національної своєрідності першотвору в перекладі О.І. Чередниченко описує словами Й.В. Гете «добратися до неперекладного», визначаючи її як одну з центральних проблем перекладознавства. Щодо відтворення національної своєрідності в історії перекладу, зокрема в українському художньому перекладі, існують дві тенденції – переносити читача в культуру мови оригіналу, або ж переносити оригінал, наближувати його до культури читача.

Іншою дилемою в перекладі є вираження особистості перекладача та цього індивідуального стилю. Зокрема Б.С. Лепкий наполягає на тому, що перекладач має забути про себе, ототожнюючись із автором. При цьому важливо, щоб і твір, і автор були близькі по духу перекладачеві.

Т.Р. Кияк визначає індивідуальний стиль перекладача як не лише неминучу, а й необхідну складову частину перекладу. Для визначення індивідуального стилю автор вводить поняття ідіолекту, який означає:

1. індивідуальний стиль перекладача як митця (набір засобів і прийомів створення тексту)

2. Індивідуальний стиль перекладача як власне перекладача (набір засобів і прийомів для вирішення перекладацьких проблем.

Загальні тенденції, проблеми та методи художнього перекладу звісно відображаються і в перекладі драматургії, але при цьому він виходить за межі художнього перекладу і, не обмежується ним, хоча і охоплює всі його ознаки.

Загалом, проблема перекладу сценічних текстів досліджується багатьма зарубіжними перекладознавцями. Серед українських дослідників ця тема є відносно новою. Існують роботи, що стосуються перекладу окремих п'єс, також переклад сценічного тексту часто розглядається в контексті загальної теорії перекладу або художнього перекладу. На сьогодні перекладознавці відрізняють переклад сценічного тексту від художнього перекладу і виділяють його зазвичай як особливий підвид художнього перекладу. Наявні в наш час вітчизняні дослідження ґрунтуються здебільшого на матеріалі англо-українських перекладів.

За останні роки значно зросла зацікавленість перекладознавців до проблеми перекладу театральних творів. Серед дослідників існують різні точки зору щодо

розуміння перекладу для театру, а також щодо місця театрального перекладу в системі перекладознавчої теорії.

Теорія та аналіз перекладу драматичних творів сьогодні активно досліджується у зарубіжному перекладознавстві, зокрема такими науковцями як С. Аалтонен, С. Баснет, Е. Ніколареа, П. Паві, М. Снелл-Горнбі. В Україні школа драматургічного перекладу поки що перебуває на стадії становлення, про що також зазначають і сучасні вітчизняні дослідники, проте за останні роки з'явився ряд вагомих наукових праць. Серед вітчизняних авторів тему перекладу драматургії досліджують зокрема Т.Е. Некряч, В.І. Матюша, М.О. Павлов, О.М. Лучук, Н.П. Бідненко, та ін. Роботи цих науковців стали **теоретичною базою** дисертаційного дослідження, як і праці таких дослідників як В.В. Коптілов, В.Н. Комісаров, А.В. Федоров, В.С. Виноградов, Р.П. Зорівчак, Т.Р. Кияк, О.І. Чередниченко, В.І. Карабан, А.М. Науменко, Л.В. Коломієць, Н.М. Корнієнко, А.Е., Левицький, О.Д. Огуй, А.Д. Швейцер, К. Райс, Г. Гьоніг, та ін..

Актуальність теми визначається передусім зростаючою потребою у сценічному перекладі. Сучасне театральне мистецтво перебуває у фазі активного розвитку, з'являються нові сучасні напрямки цього виду мистецтва, зокрема поширюються міжнародні театральні проекти, з'являються постановки кількома мовами, здійснюється синхронний переклад театральних постановок. Через це у театру виникає необхідність у співпраці з перекладачем, який є фахівцем з перекладу сценічних текстів. Отже, відповідно, зростає і зацікавленість перекладознавців до цієї сфери.

У сучасному перекладознавстві багато уваги приділено засобам перекладу гумору та сатири. При цьому дослідники концентрують увагу здебільшого на перекладі окремих стилістичних засобів у творах обраних авторів. У цьому дисертаційному дослідженні здійснюється огляд теорії перекладу для театру, загальних принципів перекладу гумору та сатири, а також особливості відтворення гумору та сатири при перекладі сценічних текстів. При цьому беруться до уваги лінгвокультурологічні особливості німецькомовного гумору.

У практичній частині роботи аналізуються переклади театральних текстів гумористичного та сатиричного характеру з урахуванням як лінгвістичних, так і культурних особливостей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дослідження виконано в рамках комплексної наукової теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка № 06 БФ 044-01 «Розвиток і взаємодія мов та літератур в умовах глобалізації», затвердженій Міністерством освіти і науки України.

Об'єктом дослідження є переклад драматичних творів як особливий вид перекладу.

Предметом вивчення є засоби відтворення гумору та сатири в перекладах німецькомовних драматургічних творів українською мовою.

Для дослідження були обрані твори драматургії двох німецькомовних країн – Німеччини та Австрії. Незважаючи на тісний історичний, культурний і мовний зв'язок, літератури цих країн виявляють свої власні особливості і тенденції і є літературами двох різних культур. Це стосується також і театру. При цьому

вивчається не лише лінгвістичний аспект відтворення гумору і сатири, а і літературознавчий, де гумор, сатира і комічне загалом виражається не лише мовними засобами, а в ситуації – в контексті твору, де комізм часто спричинений суспільним чи культурним контекстом. При перекладі такого контексту перекладач має володіти глибокою екстралінгвістичною компетенцією і тонко відчувати не лише твір і автора, а і соціальні, історичні, та культурні умови в яких його було створено.

Матеріалом для дослідження слугують твори Артура Шніцлера (Австрія), скетчі новітніх німецькомовних авторів, а саме таких як Лоріот (Німеччина) Юрген Баумгартен (Німеччина), Дітмар Фюсель (Австрія), Манфред Бахер (Німеччина) та їх переклади українською мовою. Усього під час роботи було оброблено близько 1000 сторінок ілюстративного матеріалу

Метою роботи є визначення особливостей перекладу німецькомовного гумору в театрі та узагальнення методів аналізу театральних текстів гумористичного характеру, а також розробка практичних рекомендацій для перекладу театральних текстів гумористичного характеру з німецької мови українською.

Для здійснення мети у роботі ставляться такі **завдання**:

- Проаналізувати наявний теоретичний матеріал з перекладу для театру, зокрема, в контексті гумору і сатири;
- Здійснити огляд методів дослідження та аналізу драматургічного тексту та обґрунтувати власний вибір методів дослідження в роботі;
- Проаналізувати засоби відтворення гумору і сатири в театральному перекладі на матеріалі оригіналів творів та їх перекладів з метою виявлення особливостей, труднощів, проблем такого перекладу.
- Здійснити власний переклад сценічних текстів на основі проведених досліджень, проведення інтроспективного аналізу власних перекладів.
- Визначити власну концепцію щодо перекладу драматургічних текстів гумористичного та сатиричного характеру.

Мета і завдання дослідження визначили необхідність використання таких **методів**: методу зіставлення тексту перекладу з текстом оригіналу для виявлення збігів та розбіжностей лексико-семантичної та стилістичної складової творів. Лінгвістичний та інтерпретативний методи дослідження сприяли виявленню елементів гумору та сатири оригінального твору та з'ясування доцільності використання засобів перекладу. Часткове застосування якісного контент-аналізу наповнення тексту допомогло визначити ключові елементи вихідного тексту, зокрема стиль автора, маркери культури, стилістичні та контекстуальні засоби гумору та сатири. Елементи кількісного аналізу сприяли визначенню відтворення підсилювальних часток оригіналу в перекладі.

Новизна дослідження полягає у комплексному підході до перекладу текстів гумористичного характеру, де текст розглядається як цілісна одиниця з гумористичним напруженням, що складається з певних структурних елементів. У роботі комплексно досліджуються особливості перекладу драматургічних текстів, як особливого жанру художнього перекладу. Новим є дослідження особливостей перекладу такого виду драматичних творів як скетч (сценка).

Теоретичне значення представленні теоретичних засад аналізу театрального тексту, викладі лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей німецькомовного гумору та засобів його відтворення. Теоретичні положення, викладені в дисертації, поглиблюють теорію та критику перекладу драматичних творів з німецької мови українською і можуть бути використані для їх подальшої розробки. У дисертаційному дослідженні дається визначення термінам, що застосовуються в теорії драматургічного перекладу, зокрема таким поняттям як драматургічний текст, театральний текст, сценічний текст.

Практичне значення роботи полягає у можливості її використання як додаткової теоретичної бази для ознайомлення з особливостями перекладу німецькомовних театральних текстів гумористичного та сатиричного характеру, зокрема в рамках курсу теорії та практики художнього перекладу, порівняльної стилістики та порівняльної лексикології. На основі практичної роботи розроблено практичні рекомендації для застосування при перекладі текстів такого типу. Робота також може застосовуватися як матеріал для навчання перекладу.

На захист винесено такі положення:

- При перекладі театральних текстів гумористичного характеру не можна концентруватися лише на мовних засобах гумору та сатири. Такі тексти потребують глибокої екстралінгвістичної компетенції перекладача, тонкого відчуття вихідної та цільової культур, стилю автора та розмаїття засобів цільової мови. Для досягнення якомога вищої якості перекладу, рекомендується здійснювати аналіз вихідного тексту перед його перекладом.

- Вибір можливостей передачі засобів гумору та сатири залежить від мети створення тексту. Вдаватися до одомашнення доцільно лише у тому разі, якщо мета створення театрального тексту гумористичного характеру є передусім розважальною. При перекладі театральних текстів гумористичного характеру теорія скопосу є цілком виправданою і доцільною.

- При перекладі коротких гумористичних сценок необхідно відслідковувати лінгвістичні та екстралінгвістичні засоби гумору та сатири, динаміку розвитку гумористичного ефекту та гумористичної напруженості з метою їх відтворення в тексті перекладу. Методом такого відслідковування у дисертації пропонується якісний контент-аналіз (аналіз змісту).

- Гумор та сатира є різними явищами в літературі та мистецтві, що зумовлює різні стратегії перекладу драматургічних творів гумористичного та сатиричного характеру. У драматургічних творах гумористичного характеру регіональні особливості мови оригіналу відтворюються регіональними особливостями мови перекладу.

- Постійна безперервна робота з іншомовним текстом через деякий час може спричинювати несвідому мовну інтерференцію, яка змінює гумористичний ефект. Це важливо враховувати передусім при перекладі театральних текстів, адже вони створюються не лише для читання, а й для втілення на сцені.

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження отримані особисто дослідником. Статті, опубліковані в наукових виданнях, написані одноосібно.

Апробація дисертації. Окремі аспекти роботи та дисертація в цілому обговорювалися на наукових семінарах і засіданнях кафедри теорії та практики

перекладу з німецької мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка(2008 – 2012 рр.). Основні положення та результати дослідження викладено в доповідях на *чотирьох* міжнародних наукових конференціях: “*Мови і світ: дослідження та викладання*” (Кіровоград, 2009 р.), «*Мовні і концептуальні картини світу*» (Київ, 2009р.), «*Іноземна філологія у XXI столітті*» (Запоріжжя, 2010р.), «*Пріоритети германського та романського мовознавства*» (Світязь, 2011 р.) та одній всеукраїнській науковій конференції «*Переклад у мультикультурному просторі: школи традиції, перспективи*» (Херсон, 2010р.),

Публікації. Результати дослідження висвітлено у дев'яти наукових статтях, надрукованих у фахових виданнях України.

Структура роботи. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (219 позицій, з яких 64 – іноземними мовами), списку довідкових та електронних джерел (34 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи складає 243 сторінки. Обсяг основного тексту - 181 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну дисертації, методи дослідження, охарактеризовано фактичний матеріал, теоретичне й практичне значення здобутих результатів, указано форми їхньої апробації і структуру роботи.

У **першому розділі «Переклад драматургії в системі загального перекладознавства»** аналізується наявний теоретичний матеріал з теорії перекладу драматургії, художнього перекладу, визначенню співвідношення художнього перекладу та перекладу драматургії.

Багато перекладознавців розглядали у своїх працях особливості перекладу окремих драматургічних творів у контексті художнього перекладу. З часом науковці стали виокремлювати переклад драматургії і виділяти риси, що виходять за рамки художнього перекладу, адже драма належить одночасно і до літератури і до театру. Схематично, зв'язок художнього та драматургічного перекладів можна позначити наступним чином:

Рис. 1

Для вирішення поставлених завдань, у цьому розділі здійснюється висвітлення понять, що стосуються перекладу для театру, перекладу драматургії у системі загального перекладознавства, а також понять категорії комічного та їх особливостей з точки зору перекладознавства.

Драматургічний текст з одного боку розглядається як письмово зафіксований художній текст, призначений для подальшого втілення на сцені. З іншого боку,

театральний текст безпосередньо пов'язується з його постановкою і через це розуміється як щось «недовершене», або «незакінчене». Визначаючи зокрема жести, як певну складову театрального тексту, для більшості перекладознавців цей елемент для процесу перекладу є нереалізованим. Згідно з цією теорією, для перекладача постає фактично неможливе завдання – перекласти незавершений текст. В перекладознавчій теорії існує проблема відсутності єдиного визначення поняття театрального тексту, тому в роботі запропоновано розмежування таких термінів як «драматургічний текст», «сценічний текст» та «театральний текст». Для чіткості термінології визначаються межі наступних термінів: **Драматургічний текст** - письмово зафіксований художній текст, призначений для публікації та подальшого відтворення на сцені. **Сценічний текст** – письмово зафіксований текст, готовий до безпосередньої постановки на сцені. **Театральний текст** - сценічний текст, втілений на сцені у поєднанні з невербальними засобами вираження, які разом створюють цілісний інтермедійний текст. Слід також розмежувати терміни **театральний переклад** та **літературний переклад драматургічного тексту**: *театральний переклад* – переклад для постановки, *літературний переклад драматургічного тексту* – переклад для публікації. Хоча обидва терміни все ж таки перетинаються, оскільки здійснюючи переклад для публікації перекладач все одно має враховувати, що він має бути придатним і до постановки, як про це слушно зазначають західні та вітчизняні перекладознавці.

Між гумором та сатирою існують принципові відмінності. Гумор лише вказує на певні недоліки і не прагне їх змінити. Сатира ж, в свою чергу, висміює негативні явища з метою змінити їх. Таким чином, в залежності від того, що переважає у тексті – гумор чи сатира – змінюється і його функція. А від функції твору залежать стратегія та методи його перекладу.

При перекладі драматургічних та сценічних текстів гумористичного та сатиричного характеру не можна концентруватися лише на лінгвістичному підході до засобів гумору та сатири, а слід також і зважати на літературознавчий підхід. Також слід враховувати культурні відмінності і зважати на те, чи залишиться гумористичний ефект таким самим у перекладеному творі. Такий підхід вимагає глибокої екстралінгвальної компетенції читача, а отже переклад таких текстів вимагає від перекладача більше часу та зусиль, ніж звичайний художній переклад.

З огляду на викладений матеріал вважаємо, що вибір стратегії перекладу театральних текстів гумористичного та сатиричного характеру залежить передусім від мети створення тексту. На практиці не можливо зробити чіткий вибір між теорією еквівалентності та скопосу, але для текстів гумористичного характеру доцільно надавати пріоритет теорії скопосу. Адже в пошуках еквівалентності перекладач може надто сконцентруватися на формі тексту, що може призвести до втрати комічності. Це передусім актуально в театрі, де йдеться не лише про лінгвістичні, а і екстралінгвістичні чинники.

Такі методи дослідження як контент-аналіз та дискурсивний аналіз можуть слугувати для всиановлення особливостей тексту, визначення мети та обставин написання твору, отже отримання інформації, необхідної для перекладача для здійснення перекладу твору. Контент- та дискурс аналіз є ширшим поняттям за простий аналіз тексту, адже охоплює також як позатекстові елементи, так і

невербальні засоби, що при перекладі для театру є досить вагомим. Ці методи мають практичне значення для виявлення елементів комічності у творі та їх відтворення у перекладі.

Розділ 2 «Структура драми: стилістика, семантика та дискурс та переклад» присвячено розгляду структури театрального тексту, зокрема драматургії гумористичного характеру.

Перекладознавство – це комплексна наука, яку не можна розглядати лише з точки зору мовознавства. Більшість мовознавчих аспектів перекладу вже є вичерпно дослідженими, особливо у вітчизняному перекладознавстві. Зокрема особливості перекладу стилістичних засобів, фразеологізмів, граматичних конструкцій, безеквівалентної лексики, тощо, а також мовних засобів гумору та сатири, таким чином, особливо для перекладу театральних текстів гумористичного характеру, слід зважати і на екстралінгвістичні аспекти і розглядати такий переклад не лише з точки зору лінгвістики, а й семіотики, мистецтвознавства, культурознавства, естетики літературознавства, тощо. З точки зору семіотики, комунікація в театрі відбувається значно інтенсивніше, всі її учасники активні. При читанні реципієнт може відволікатися, в театрі відсутні всі зовнішні подразнювачі (наприклад світло). У залі створена відповідна акустика і декорації. В розділі також вказано і на інші фактори, які слід брати до уваги.

Коли драматургічний твір втілюється на сцені, то зв'язок між автором і читачем є вже не безпосереднім. Твір інтерпретується постановочною групою, режисером, акторами, а перекладений твір ще й перекладачем. Таке явище можна назвати подвійним (чи, відповідно, потрійним) ефектом інтерпретації. За такого процесу в результаті постає цілком новий текст з іншою функцією, іншим емоційним, суспільним, культурним ефектом, аніж оригінал, хоча літературний сюжет твору може залишатися тим самим.

Сценічний текст може бути неперекладним з точки зору поєднання форми та функції, але, як і будь-який текст, підлягає інтерпретації та перенесенню з однієї мови в іншу.

Британська дослідниця С.Басснетт стверджує, що текст драматургічного твору є завершеним лише коли він ставиться на сцені. Саме тоді його потенціал повністю реалізується, тому неможливо відділяти текст від постановки. Спираючись на дослідження представників празької школи та інших науковців, С. Басснетт однією з перших перекладознавців запропонувала, що переклад для театру порівняно з перекладом прози та поезії має відповідати ще двом критеріям, про які зазначалося на початку розділу: перший критерій – це придатність до постановки на сцені (англ. *playability* або *performability* – деякі дослідники перекладають цей термін також як «сценічність»), та другий критерій – функція тексту в цілому. Цей другий критерій впливає із першого, оскільки функція театрального тексту передбачає, що написаний текст є складовою постановки. Пояснюючи термін «придатність до постановки», С. Басснетт зазначає, що з одного боку – це різниця між ідеєю написаного тексту та фізичним аспектом постановки. З другого боку цей термін передбачає, що театральний текст містить у своїй структурі певні елементи і характеристики, які роблять його придатним до втілення на сцені: своєрідна

закодована модель жестів. С. Баснетт пише, що оскільки придатність до постановки на сцені є необхідною умовою для перекладача для театру, *то перекладач має визначити які структури є втілюваними на сцені і перекласти їх цільовою мовою – навіть якщо у такому випадку виникнуть значні мовні та стилістичні зміни. Це і відрізняє переклад для театру від інших видів перекладу.*

Окрім самого тексту драми, наявний іще й інший текст – ремарки та інші вказівки щодо постановки (Haupttext bzw. Nebentext). Ці два види тексту є різними за стилістикою. У додатковому тексті, на відміну від головного, як правило, повністю відсутні художні засоби. Додатковий текст ніби повертає читача назад до реальності. Перекладач при перекладі драматургічного тексту має постійно переключатися з одного стилю на інший.

Гумор і сатира в театрі виявляються передусім у такому класичному жанрі як **комедія**, яка у свою чергу поділяється на підвиди:

- *Буфонада* (стиль комедії побудований на прагненні виконавця максимально підкреслити зовнішні характерні ознаки персонажа, схильність до різких перебільшень (гротеску).

- *Фарс* (комедія легкого змісту із зовнішніми комічними прийомами. Для фарсу характерні неправдоподібні парадоксальні ситуації, численні перебільшення, вербальний гумор, фізичний гумор, використання абсурду).

- *Сатира* (висміювання певних явищ).

- *Легка комедія (ситуаційна)* (Особливості: типово виражені характери, зображається одна певна ситуація).

- *Водевіль* (комедійна п'єса зі співом і танцями).

У сучасному театрі елементи гумору та сатири є наявними у більшості вистав. Сучасною течією в театральному гуморі є **кабаре** (фр. cabaret) — невеликий розважальний заклад з певною художньо-розважальною програмою, яка складається зі співу пісень, одноактних п'єс, скетчів, танцювальних номерів, об'єднаних виступами конференсьє. На німецькій сцені в 1901 році відкривається перше німецьке кабаре в Берліні. Теоретиком заснування кабаре в Німеччині став Отто Юліус Бірбаум (Otto Julius Bierbaum). Відкрив же перше кабаре Buntes Theater або ж Überbrettl Erix Людвіг барон Фон Вольцоген (Erich Ludwig Freiherr von Wolzogen). Сьогодні кабаре є популярним розважальним жанром, що також активно транслюється по телебаченню.

В дослідженні пропонується звернути увагу на такий відносно новий театральний та сценічний жанр в сучасному театральному мистецтві як скетч – коротка гумористична сценка. На сьогоднішній день цей жанр є настільки поширеним та успішним, що відбулося його перенесення на екрани телебачення. До того ж телеканали різних країн переймають одне в одного не лише вже екранізовані скетчі, перекладаючи і дублюючи їх, а й самі ідеї, адаптуючи сценарії та тексти до своєї глядацької аудиторії та створюючи нові скетчі. Оскільки скетч має, як правило, гумористичний характер, то при перекладі таких вистав важливо влучно передавати лінгвістичні та екстралінгвістичні засоби гумору та сатири. Йдеться не лише про лексико-граматичні та стилістичні засоби, а і гумористичну атмосферу всього тексту. У перекладі коротких текстів важливо відобразити зростання і спад гумористичного напруження.

Третій розділ «Специфіка перекладу німецькомовної драматургії та відтворення німецькомовного гумору» присвячено особливостям перекладу німецькомовних театральних текстів гумористичного та сатиричного характеру з урахуванням екстралінгвістичної компетенції перекладача.

Тексти зі змінною функцією є подвійним викликом для перекладача, оскільки в такому разі майже неможливо дотримуватися так званої «динамічної еквівалентності» перекладу, коли реакція реципієнта вихідного тексту подібна до реакції реципієнта цільового тексту. За теорією динамічної еквівалентності, реакція реципієнта тексту оригіналу та тексту перекладу має бути ідентичною, що при перекладі текстів, написаних у певний час для певного суспільства є неможливим. Таким чином можна говорити про часткову *функціональну неперекладність* драматургічного твору, написаного для конкретного реципієнта в певний часовий проміжок, тобто драми із суспільною функцією.

Щодо граматично-стилістичних особливостей, досліджуваним творам притаманні граматичні відхилення від норми, що властиві діалектам чи просторіччю німецької мови. Такі відхилення дуже часто втрачаються при перекладі, але при цьому втрачається і колорит. У разі, якщо перекладач зможе знайти в мові перекладу стилістичні засоби для відтворення цих особливостей вихідного тексту, йому вдається зберегти соціальний колорит. Національний колорит передати таким чином значно важче.

До лексично-стилістичних особливостей сценічного тексту належить висока частотність вживання підсилювальних часток та вигуків, що є також властивим для німецької розмовної мови, а також вживання діалектизмів. Складність при відтворенні часток полягає передусім в тому, що їх частотність і різноманітність в німецькій мові є значно вищою, ніж в українській, отже перекладачу потрібно шукати засоби передачі функції німецьких часток у мові перекладу. Функцією вигуків є створення емоційності, отже, цю емоційність також слід передавати і в перекладі, адже саме емоційність відділяє драматургічний текст від інших. Діалектизми слід перекладати залежно від їх функції: якщо їх роль - соціальний колорит, то їх слід передавати мовними елементами, що властиві для аналогічного соціального середовища культури мови перекладу. Якщо діалектизми застосовуються для створення національного чи територіального колориту, то можна застосувати транслітерацію з поясненням, що все ж таки є не найкращим вирішенням цієї перекладацької проблеми. Загалом, як відтворити діалектизми, кожен перекладач вирішує сам для себе в кожному окремому випадку. А отже, перекладач має не лише досконало володіти мовою оригіналу і мовою перекладу, а і відчувати усі національні, соціальні та інші тонкощі обох культур.

До фонетичних особливостей сценічного мовлення належать передусім особливості розмовної мови, а саме редукція деяких голосних та злиття службових частин мови з головними. Передавати такі особливості теж слід відповідно до їх функції.

Так, в українському перекладі твору А.Шніцлера "Хоровод". перекладач випускає діалектизми і просторіччя, як лексичні, так і граматичні й фонетичні, не компенсуючи їх ніякими засобами української мови і не порушуючи літературні

норми. Таким чином, втрачається одна з особливостей стилю автора та характеристик персонажів.

Втрата таких особливостей часто тягне за собою втрату гумористичного ефекту, що спостерігається у прикладах, наведених у цьому розділі. Ми вважаємо, що ті стилістичні особливості, які є складними для перекладу, слід перекладати відповідно до їх функції. Якщо діалектизми мають на меті відтворити національний колорит – то засобами цільової мови їх відтворити неможливо – слід вдаватися до запозичень. Якщо ж вживання автором діалектизмів спрямоване на створення соціального колориту, то тоді їх доцільно відтворювати засобами цільової мови (регіональним діалектом, соціолектом тощо).

Гумор німецькомовних країн має свої особливості, як культурні так і лінгвістичні, що спричинені лексичними, морфологічними та синтаксичними особливостями німецької мови. Такі особливості можуть виявитися неперекладними з точки зору форми (наприклад, калауер). У такому разі перекладачеві слід вдатися до створення нової форми у цільовій мові, або ж, застосувати до пояснення – у разі якщо втрата поєднання форми і змісту жарту в оригіналі значно знижує адекватність перекладу:

1). *«Weißt du, was ein Matrose ist, der sich ein halbes Jahr nicht gewaschen hat? - Ein Meerschweinchen»* «*Ти знаєш, як називається моряк, який півроку не мився? – Морська свинка».*

У цьому прикладі гра слів при перекладі зберігається.

2). *«Wie heißt die staatliche türkische Fluggesellschaft? - Döner Hebab»* «*Як називається державна авіакомпанія Туреччини - Döner Hebab».*

У цьому прикладі проводиться паралель із турецьким закладом швидкого харчування Döner Kebab, який є досить розповсюдженим у Німеччині. Hebab – похідне від дієслова abheben – підійматися. Якщо цю гру слів не перекладати, то жарт буде зрозумілий лише тому, хто знайомий з німецькою мовою та культурою. А в такому разі втрачається сенс перекладу. В українській мові однією з можливостей передати жарт, було б, наприклад, назвати авіакомпанію «Літай Кебаб».

При виборі одного з цих методів слід керуватися метою цільового тексту.

Четвертий розділ «Переклад коротких німецькомовних гумористичних сценок українською мовою» присвячено інтроспективному аналізу власних перекладів скетчів з німецької мови українською, встановленню особливостей, труднощів перекладу, розробці практичних рекомендацій.

На сьогодні, серед перекладачів художньої літератури панує тенденція не вдаватися ані до одомашнення, ані до будь-яких інших форм наближення перекладу до традицій цільової культури та мови. Слід пам'ятати, що довгий час серед видатних вітчизняних перекладачів зарубіжної літератури (зокрема І. Франка, М. Коцюбинського, М. Лукаша, та ін..) панувала саме така тенденція – наближення оригіналу до українського читача. З-під їх пера поставали переклади, що стали

надбанням української культури, що не лише відкрили імена видатних зарубіжних письменників, поетів, драматургів в Україні, а й виявляють багатство української, часто, народної мови. Звісно, перекладознавці задаються питанням, наскільки адекватними є такі переклади, наскільки вони співвідносяться із функцією оригіналу, впливом, на читача, тощо. Ця полеміка підкріплюється визначенням поняття «Художній переклад», адже досі не існує єдиного чіткого визначення цього терміну. Чи вважати одомашнений твір перекладом, чи переспівом, чи обробкою, чи, навіть, твором українського автора за мотивами твору зарубіжного автора – це справа перекладознавців. Але явище одомашнення безперечно має право на існування. Відмова від одомашнення обмежує перекладача у виборі мовних засобів літературними нормами, внаслідок чого переклад може стати сухим, цілком позбавленим будь-якого колориту.

Слід давати перекладачеві право вибору – відмовитися від свого перекладацького «я» і цілковито слідувати нормам перекладу у межах певної моделі перекладу, чи дати волю своєму стилю, використовуючи всі можливі засоби рідної мови. Звісно, стиль зарубіжного автора в такому випадку повністю втратиться, але оцінюючи об'єктивно, більша його частина все одно втрачається при будь-якому перекладі.

Як критерій такого вибору, передусім при перекладі сценічних текстів гумористичного та сатиричного характеру доречно визначити функцію твору. Якщо функція є здебільшого розважальною, гумористичною і метою твору є викликати сміх чи посмішку – то перекладач має повне право задіяти всі можливі засоби рідної мови, щоб розсмішити цільового читача. Якщо ж функція є переважно суспільною, де сатира є способом викриття негативних явищ середовища оригіналу, то в такому разі слід стриманіше обходитися з одомашненням, хоча вживання окремих елементів, що несуть забарвлення української культури, є можливим. Таким чином зберігається не лише функція оригіналу, а й багатство цільової мови у перекладі.

Ремарки у драматичному тексті виконують своєрідну організаційну функцію і є авторським оцінним повідомленням.

У процесі аналізу ремарок в німецькому тексті було встановлено, що загальний їх стиль є номінальним. Часто іменники в ремарках тексту німецького твору перекладаються дієсловами в українській мові. Адже надмірна субстантивація зробила б український текст дещо штучним. Слід зауважити, що ремаркам властива мовна економія, тобто якомога більше інформації має бути передано мінімальною кількістю мовних засобів. Цим зумовлюється те, що переважна більшість ремарок є еліптичними реченнями. Деякі з них можуть виражатися навіть займенником. Під час перекладу ремарок було виявлено певні невідповідності невербальних засобів вираження у німецькій та українській культурах.

Досліджено важливу роль гумористичного аспекту перекладу, встановлено закономірності розвитку гумористичної напруженості та розроблено графік, яким рекомендується керуватися, перекладаючи такого виду тексти, з метою досягнення адекватності перекладу, а саме досягнення того, щоб реакція читача/глядача перекладу була максимально близькою до реакції читача/глядача оригіналу.

Під гумористичною напруженістю мається на увазі сприйняття реципієнтом тексту як комічного, що викликає відповідну реакцію – сміх, посмішку, тощо.

Оскільки скетч має, як правило, гумористичний характер, то при перекладі таких вистав важливо передати засоби гумору та сатири. Сюди входять не лише лексико-граматичні стилістичні засоби, про які зазначалося вище, а і гумористична атмосфера всього тексту. У перекладі коротких текстів дуже важливо відобразити зростання і спад гумористичного напруження.

Що стосується використання засобів комічного для створення гумористичного ефекту, то при аналізі текстів - оригіналів було виявлено наступні особливості:

- Зростання комічного ефекту через увесь текст від початку до кінця.
- Вживання лейтмотиву, тобто елементів, що повторюються у тій самій чи іншій формах

У цьому разі спостерігається підвищення комічного ефекту, тобто у даному випадку гумористичним засобом є повторення лейтмотиву із певною частотою.

- Збільшення гумористичного ефекту завдяки стилістичним парадоксам.

Для відображення реакції реципієнта на вживання засобів гумору і сатири протягом усього тексту було розроблено наступний графік:

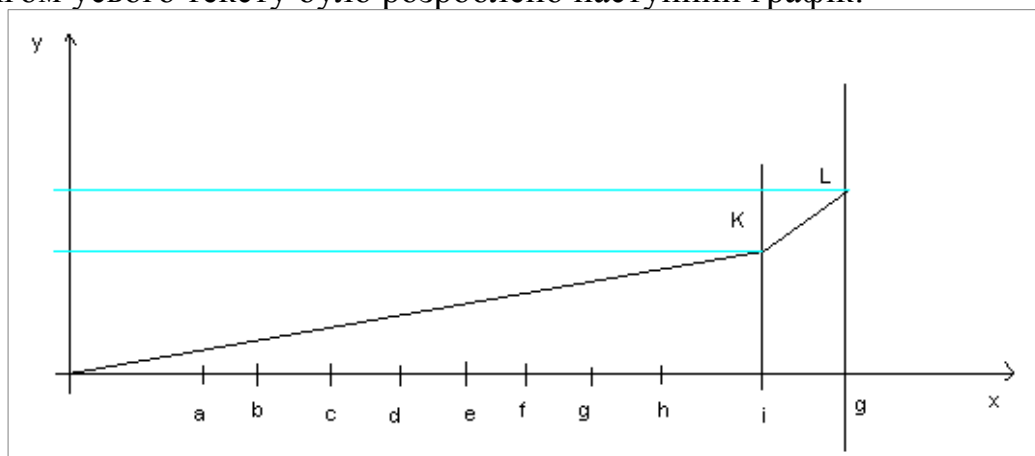

Рис. 2

Де:

Вісь x – вживання засобів гумору та сатири, зокрема лейтмотивів та парадоксів, що повторюються з певною періодичністю.

Вісь y – рівень гумористичного ефекту

Точки a-h – парадокси та лейтмотиви

Точка i – так званий «переломний момент», свого роду кульмінація тексту, що створює сильний комічний ефект і різкий підйом кривої, що відображає реакцію реципієнта, по вісі y.

Точка g – завершення тексту вживанням парадоксу для досягнення найвищого комічного ефекту за рахунок неочікуваності. Цей момент подібний до поняття “пуанту” (франц. – *pointe*: вістря, гострий кінець, лезо) – гостродраматичне завершення сюжету у прозовому, драматичному чи ліричному творі, найвищий вияв розв’язання конфлікту, семантичної градації”. Пуант передусім притаманний байкам, притчам, баладам та іншим жанрам, що завершуються лаконічним або афористичним висловом. Але відмінність найвищої точки комічного ефекту скетчу від пуанту полягає у тому, що вона може передувати безпосередньому завершенню тексту, тобто підйом такого ефекту протягом скетчу відбувається хвилями з поступовим зростанням. Структура скетчу є відносно

простою і мета його — розважальна, отже гумористичне напруження має відчуватися від початку скетчу і до кінця.

Наведений графік є загальним для усіх проаналізованих у процесі дослідження скетчів. Як правило – прямо пропорційне зростання гумористичного сприйняття. Загалом, для кожного окремого твору можна скласти окремий графік, проаналізувавши в ньому детальніше процес реакції реципієнта.

Було здійснено перевірка реакції читача на переклади гумористичних творів Дітмара Фюсселя та Юргена Баумгартена шляхом представлення їх для відкритого доступу в мережі Інтернет. Коментарі читачів підтвердили наявність гумористичного ефекту і сприйняття перекладу оцінене як позитивне.

ВИСНОВКИ

При аналізі наявного теоретичного матеріалу з перекладу драматургії було встановлено, що у перекладознавстві відсутнє єдине визначення поняття театрального тексту. Отже пропонується розмежування таких термінів як «драматургічний текст», «сценічний текст» та «театральний текст». Для чіткості термінології дано визначення наступним термінам: *Драматургічний текст, сценічний текст, театральний текст театральний переклад, літературний переклад драматургічного тексту, переклад для публікації.*

Результати дослідження підтверджують, що при перекладі драматургічних та сценічних текстів гумористичного та сатиричного характеру не можна концентруватися лише на лінгвістичному підході до засобів гумору та сатири, а слід також і зважати на літературознавчий підхід. Також слід враховувати культурні відмінності і зважати на те, чи залишиться гумористичний ефект таким самим у перекладеному творі.

Вибір стратегії перекладу театральних текстів гумористичного та сатиричного характеру залежить передусім від мети створення тексту, адже на практиці не можливо зробити чіткий вибір між теорією еквівалентності та скопосу, хоча для текстів гумористичного характеру слід надавати пріоритет теорії скопосу.

Такі методи дослідження як контент-аналіз та дискурсивний аналіз можуть слугувати для виявлення особливостей тексту, встановлення мети та обставин написання твору, отже отримання інформації, необхідної для перекладача для здійснення перекладу твору. Ці методи мають практичне значення для виявлення лінгвістичних та екстралінгвістичних елементів комічності у драматургічному творі та їх відтворення у перекладі.

При втіленні драматургічного твору на сцені зв'язок між автором і читачем є вже не безпосереднім, оскільки твір інтерпретується постановочною групою, режисером, акторами, а перекладений твір ще й перекладачем. Таке явище можна назвати подвійним (чи, відповідно, потрійним) ефектом інтерпретації, внаслідок якого постає цілком новий текст з іншою функцією, іншим емоційним, суспільним, культурним ефектом, аніж оригінал, хоча літературний сюжет твору може залишатися тим самим.

Гумор та сатира в театрі, і драмі загалом, мають різну функцію. Функція гумору – викликати сміх, здебільшого з розважальною метою. Функція сатири - у формі висміювання вказати на певні явища, які автор бажає змінити.

Сценічний текст може бути неперекладним з точки зору поєднання форми та функції, але, як і будь-який текст, підлягає інтерпретації та перенесенню з однієї мови в іншу.

Тексти зі змінною функцією є подвійним викликом для перекладача, оскільки в такому разі майже неможливо дотримуватися так званої «динамічної еквівалентності» перекладу, коли реакція реципієнта вихідного тексту подібна до реакції реципієнта цільового тексту. Таким чином можна говорити про часткову *функціональну неперекладність* драматургічного твору, написаного для конкретного реципієнта в певний часовий проміжок, тобто драми із суспільною функцією.

Втрата стилістичних особливостей при перекладі драматургії майже завжди тягне за собою втрату комічного ефекту, а також не відтворює стилістичного багатства мови перекладу.

Перекладачеві необхідно надати право вибору – відмовитися від свого перекладацького «я» і цілковито слідувати нормам перекладу у межах певної моделі перекладу, чи дати волю своєму стилю, використовуючи всі можливі засоби рідної мови. Звісно, стиль зарубіжного автора в такому випадку повністю втратиться, але оцінюючи об'єктивно, більша його частина все одно втрачається при будь-якому перекладі.

Як критерій такого вибору, передусім при перекладі сценічних текстів гумористичного та сатиричного характеру доцільно визначити функцію твору. Якщо функція є здебільшого розважальною, гумористичною і метою твору є викликати сміх чи посмішку – то перекладач має повне право задіяти всі можливі засоби рідної мови, щоб розсмішити цільового читача. Якщо ж функція є переважно суспільною, де сатира є способом викриття негативних явищ середовища оригіналу, то в такому разі слід стриманіше обходитися з одомашненням, хоча вживання окремих елементів, що несуть забарвлення української культури, допускається.

При аналізі скетчів (сценок) було встановлено і досліджено важливу роль гумористичного аспекту перекладу, було визначено закономірності розвитку гумористичної напруги та розроблено схему (графік), яким рекомендується керуватися, перекладаючи такого виду тексти, з метою досягнення адекватності перекладу, а саме досягнення того, щоб реакція читача/глядача перекладу була аналогічна до реакції читача/глядача оригіналу. Властивості скетчу як виду драматургічного твору при цьому зберігаються. Для сатиричних творів цей графік є аналогічним.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Пономаренко Л.В. Значення інтертекстуальності для перекладу сценічних текстів гумористичного характеру (на матеріалі німецькомовних скетчів) / Л.В. Пономаренко // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2009. - №48. - С. 202-205.

2. Пономаренко Л. Методи дослідження особливостей драматургічного перекладу / Л.В. Пономаренко // Мовні і концептуальні картини світу. – КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. - №30. – С. 197-202.

3. Пономаренко Л.В. Особливості перекладу німецькомовного гумору / Л.В. Пономаренко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Мовознавство, 2011. - № 6 частина 2. – с.91 - 95

4. Пономаренко Л.В. Особливості перекладу німецькомовних сценічних текстів українською мовою / Л.В. Пономаренко // Наукові записки: КДПУ ім., В. Винниченка, Кіровоград, 2009. - №81(4) . – с.311-314.

5. Пономаренко Л.В. Семіотика театру: невербальні засоби вираження та особливості їх відтворення в перекладі / Л.В. Пономаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2009. - №10. – С. 380-383.

6. Пономаренко Л.В. Стратегії перекладу театральних текстів гумористичного характеру / Л.В. Пономаренко // Нова філологія: Запорізький національний університет, 2010. - № 41. – с. 228-234.

7. Ponomarenko L. Komplexität der Theatertexte und die Möglichkeiten ihrer Analyse beim Übersetzen / L. Ponomarenko // Germanistik in der Ukraine: Kyjiw, 2009. - №4. – S. 128-134.

8. Ponomarenko L. Zur Frage der Diskurs- und Inhaltsanalyse als Analysierunsmethode für Theatertexte beim Übersetzen / L. Ponomarenko // Germanistik in der Ukraine: Kyjiw, 2010. - №5. – S..

9. Ponomarenko L. Zur Frage der Übersetzung deutscher Bühnentexte ins Ukrainische / L. Ponomarenko // Germanistik in der Ukraine: Kyjiw, 2008. - №3. – S. 140-144.

Анотація

Пономаренко Л. В. Засоби відтворення сатири та гумору німецькомовних сценічних текстів в українських перекладах. –На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство. – Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” МОНмолодьспорту України, Одеса, 2012.

Дисертацію присвячено комплексному вивченню перекладу засобів гумору та сатири в німецьких театральних текстах українською мовою.

У першому розділі досліджуються теоретичні засади перекладу драматургії в контексті загального перекладознавства. У другому розділі аналізуються засоби та специфіка перекладу гумору та сатири в театрі. Третій розділ присвячено порівняльному аналізу особливостей перекладу німецькомовної драматургії та визначено специфіку німецькомовного гумору. В четвертому розділі наводяться власні переклади німецькомовних скетчів та здійснюється їх аналіз. Розроблено практичні рекомендації щодо перекладу коротких сценічних текстів гумористичного

характеру. Особливості гумористичного напруження таких текстів наведені у вигляді графіка.

Ключові слова: сценічний текст, гумор, сатира, переклад для театру, гумористична напруженість, скетч, переклад драматургії.

Аннотація

Пономаренко Л. В. Средства воспроизведения сатиры и юмора немецкоязычных сценических текстов в украинских переводах. – на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.16 - переводоведение. – Государственное учреждение “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского” Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Одесса, 2012.

Диссертация посвящена комплексному изучению перевода средств юмора и сатиры в немецких театральных текстах на украинский язык.

В первом разделе исследуются теоретические основы перевода драматургии в контексте общего переводоведения. Драма принадлежит одновременно к двум направлениям искусства - к литературе и к театру. Ее специфику составляет сюжетность, конфликтность действия и разделение на сценические эпизоды, целостная последовательность высказываний персонажей, отсутствие повествовательного начала.

Во втором разделе анализируются средства и специфика перевода юмора и сатиры в театре, а также коммуникация в театре и ее структура. С точки зрения семиотики, коммуникация в театре происходит значительно интенсивнее, все участники активны. При чтении реципиент может отвлекаться, в театре отсутствуют все внешние воздействия (например свет). В зале создана соответствующая акустика и декорации. В разделе также указаны и другие факторы, которые следует учитывать переводчику.

Третий раздел посвящен сравнительному анализу особенностей перевода немецкоязычной драматургии и специфике немецкоязычного юмора. В отечественном переводоведении большинство исследований в области перевода юмора и сатиры осуществлены в основном на материале английского языка. В отличие от английского, грамматика немецкого языка является менее гибкой, поэтому структура шуток, соответственно, является совершенно иной. Это означает, что применить их к средствам перевода с немецкого языка практически не возможно. Во-первых, через грамматическую структуру предложений немецкого языка трудно создать игру слов, свойственную английскому языку. Элементы игры слов в немецком языке часто являются сложными, образованными накоплением элементов в длинные слова. А значит каламбуры, присущие английскому языку (puns) в немецком языке создать достаточно сложно. Немецкий юмор скорее основывается на местных диалектах, традициях и т.д., которые в основном являются еще более трудными для перевода. Немецкое предложение содержит мало многозначных слов, а значит такой юмор основывается скорее на юмористических идеях, чем на игре слов. Известно, что при переводе таких языковых средств юмора

и сатиры значительная часть элементов часто теряется. Немецкий юмор имеет свои культурные и языковые особенности. Общие принципы перевода стилистических средств юмора и сатиры можно применять только при переводе отдельных структурных элементов текста. Если же речь идет о переводе целостного юмористического текста, то в таком случае необходимо абстрагироваться от перевода отдельных тропов к переносу всей юмористической единицы с исходной культуры в целевую.

В четвертом разделе приводятся собственные переводы немецкоязычных скетчей и осуществляется их анализ. Разработаны практические рекомендации по переводу коротких сценических текстов юмористического характера. При анализе скетчей (сценок) исследована важная роль юмористического аспекта перевода, закономерности развития юмористического напряжения и разработана схема (график), которым рекомендуется руководствоваться, переводя такого вида тексты, с целью достижения адекватности перевода, а именно аналогичной реакции читателя / зрителя перевода с реакцией читателя / зрителя оригинала. Свойства скетча как вида драматургического произведения при этом сохраняются. Для сатирических произведений этот график аналогичен.

Ключевые слова: сценический текст, юмор, сатира, перевод для театра, юмористическая напряженность, скетч, перевод драматургии.

SUMMARY

Ponomarenko L.V. Means of reproduction for satire and humor in German-language stage texts into Ukrainian. - Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Philology, specialty 10.02.16 – theory of translation. – The State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky” of the Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Odesa, 2012.

The dissertation focuses on comprehensive research in the field of translation of humor and satire in German theater texts into Ukrainian.

The first section is dedicated to theoretical basis of plays translation in the context of general translation theory. The second section analyzes the features of translation of humor and satire for theater. The third section is devoted to comparative analysis of translation of German drama text into Ukrainian, taking into consideration translation of humor and satire, in particular the non-linguistic aspect. In the fourth section translations of German sketches into Ukrainian as well as their analysis are provided. Practical recommendations were elaborated for translation of short stage humor texts.

Key words: stage text, humor, satire, translation for theater, humor tension, sketch, translation of drama.

